

Abelias innspill til energi- og miljøkomiteen ang. statsbudsjettet 2027

Norge står overfor en dobbel omstillingsutfordring. Vi skal redusere utslippene og utvikle et utslippsfritt energisystem, samtidig som vi må skape nye næringer som kan sikre verdiskaping, eksportinntekter og finansiering av velferdsstaten i takt med reduserte inntekter fra olje- og gassnæringen.

Samtidig viser Abelias Omstillingsbarometer at Norges omstillingsevne svekkes. Vi har for lave private investeringer i forskning og utvikling, svak produktivitetsvekst, få nye vekstselskaper og en eksportøkonomi som fortsatt er svært konsentrert rundt råvarebaserte næringer. Dette gjør norsk økonomi sårbar i møte med økende geopolitisk usikkerhet, sterkere internasjonal konkurranse og fallende petroleumsinntekter.

Abelia kan dokumentere at statsbudsjettet for 2027 inneholder over 80 mrd. kroner i subsidier, skattefritak og støtteordninger som svekker Norges omstillingsevne. Dette er ordninger som systematisk undergraver markedsmekanismer gjennom tre hovedspor:

- De svekker prissignaler, særlig i energi- og kraftmarkedet
- De bryter med viktige prinsipper i klima- og miljøpolitikken, som forurenser betaler.
- De binder kapital og kompetanse i etablerte næringer fremfor å la dem flyte til næringer hvor ressursene kunne kastet mer av seg.

Når staten kompenserer for høye strømpriser, skjermer virksomheter fra klimaavgifter eller subsidierer etablerte næringer, reduseres insentivene til å investere i ny teknologi, utvikle nye forretningsmodeller og flytte kapital, kompetanse og energi til aktivitetene som gir størst samlet verdiskaping. Resultatet er at arbeidskraft, kapital og energi bindes til eksisterende strukturer, mens nye vekstnæringer får vanskeligere vilkår.

Energi- og miljøpolitikken bør derfor utformes slik at den både ivaretar legitime fordelingshensyn og samtidig styrker omstillingen av norsk økonomi.

Norgespris bør gis somkontantutbetaling for å stimulere til strømsparing

Abelia er kritisk til innretningen på Norgespris. Ordningen reduserer husholdningenes eksponering for strømprisen og svekker dermed det viktigste signalet som skal bidra til energieffektivisering, fleksibilitet og smartere energibruk. Når gevinsten ved å redusere eget strømforbruk blir mindre, blir også lønnsomheten svakere for investeringer i varmepumper, energistyringssystemer, batterier, lokal energiproduksjon, solceller og andre løsninger som reduserer belastningen på kraftsystemet.

Dette handler samtidig om mer enn å kutte strømforbruk i husholdningene. Norge trenger også flere nye bedrifter og nye eksportnæringer. Mange av selskapene som utvikler produkter og tjenester for energieffektivisering, lokal kraftproduksjon og smart energistyring er nettopp den typen teknologi- og vekstselskaper Norge trenger flere av. Når verdien av å spare strøm svekkes politisk, svekkes samtidig markedet disse virksomhetene skal vokse i.

Konsekvensen er at staten bruker betydelige beløp på å subsidiere energiforbruk, samtidig som man reduserer markedet for løsningene som kan bidra til permanent lavere energiforbruk, lavere kostnader for husholdningene og redusert behov for nye nett- og kraftinvesteringer.

Abelia mener hensynet til husholdningenes økonomiske trygghet kan ivaretas på en bedre måte. Støtten bør heller gis som en flat kontantutbetaling justert for prisområde, uavhengig av hvor mye strøm den enkelte bruker.

En slik modell gir husholdningene den samme økonomiske tryggheten når strømprisene stiger, men bevarer samtidig prissignalet i markedet. Husholdninger som investerer i energisparing eller reduserer forbruket, får da beholde hele gevinsten selv. Samtidig stimuleres etterspørsel etter nye energitjenester og teknologi, styrker innovasjon i leverandørmarkedet og kan slik bidra til permanent lavere energibruk over tid.

Abelia ber derfor Stortinget endre Norgespris slik at støtten utbetales som en flat kontantoverføring fremfor som subsidiering av strømforbruk.

Start utfasing av CO₂-kompensasjonsordningen:

CO₂-kompensasjonen er en omstillingshemmende støtteordning fordi den skjermer enkelte virksomheter fra kostnader som påvirker investeringsbeslutninger, energibruk og utvikling av ny teknologi. Når staten kompenserer for disse kostnadene, reduseres omstillingsimpulsen og insentivene til energieffektivisering og utslippsreducerende investeringer. Samtidig bindes kapital, energi og kompetanse til eksisterende næringsstrukturer fremfor å bidra til utviklingen av nye næringer.

Begrunnelsen for ordningen svekkes ytterligere ved innføringen av EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM) fra 2027. Formålet med CO₂-kompensasjonen har vært å redusere risikoen for karbonlekkasje. Når CBAM nå skal beskytte norsk industri mot import fra land uten like strenge klimakrav, svekkes begrunnelsen for ordningen.

Abelia mener derfor at CO₂-kompensasjonen bør fases gradvis ut i takt med innføringen av CBAM. Midlene bør i stedet omprioriteres til teknologi- og næringsnøytrale virkemidler som styrker innovasjon, produktivitet og utslippskutt i hele økonomien.

Abelia ber derfor Stortinget om å legge til grunn en gradvis utfasing av CO₂-kompensasjonsordningen i takt med innføringen av CBAM.

Kenneth Karijord /s/

Seniorrådgiver bærekraft, analyse og myndighetskontakt